

TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI DİNLEME / İZLEME ALANI AMAÇ VE KAZANIMLAR BOYUTUNUN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ DOĞRULTUSUNDA DEĞERLENDİRİLMESİ*

Faruk YILDIRIM**

Onur ER***

Özet

Bu araştırmanın amacı, sekizinci sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı (TDÖP) Dinleme / İzleme alanına yönelik amaç ve kazanımları öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirmektir. Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır ve nitel yönetime göre desenlenmiştir. Araştırma evrenini Kars ilindeki resmî ve özel ilköğretim okullarında görev yapan ve sekizinci sınıflarda Türkçe derslerini yürüten branş öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada nitel verileri elde etmek için kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmış ve 15 Türkçe öğretmeni ile görüşme yapılmıştır. Nitel veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen nitel verilerin analiz edilmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Türkçe öğretmenleri amaç ve kazanımları genel olarak yeterli bulmuşlardır. Bunun yanında öğretmenler, öğrencilerin dinlenen / izlenen anlam ve çözümleme amacına ulaşmakta zorluk çektiklerini belirtmişlerdir.

Anahtar sözcükler: Türkçe Dersi Öğretim Programı, dinleme becerisi, öğretmen görüşleri

EVALUATION OF THE FIELD OF LISTENING / WATCHING OF GOALS AND OBJECTIVES DIMENSION IN TURKISH LANGUAGE TEACHING CURRICULUM ACCORDING TO TEACHERS' VIEWS

Abstract

The aim of this study was to evaluate according to goals and objectives dimension of listening / watching domain in 8th grade Turkish Language Curriculum based on teachers' views. This study was a descriptive study based on survey model and qualitative research was designed according to the method. Population of the study was composed of Turkish Language teachers teaching 8th graders in public and private schools in Kars city center. For qualitative data, 15 Turkish Language teachers were selected through convenient sampling method and they were interviewed. Quantitative data were gathered through "Evaluation of Listening / Watching Domain of 8th Grade Turkish Language Curriculum Questionnaire" which was developed by the researcher, and qualitative data were gathered through semi-structured interview form. Qualitative data gathered with interview, then, were analyzed with content analysis method. As a result of Listening/watching's goals and objectives of 8th grade Turkish Language Curriculum is adequate according to Turkish language teachers.

Keywords: Turkish Language Teaching Curriculum, listening skill, teachers' views.

* Bu makale *İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Dinleme / İzleme Alanının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi* adlı yüksek lisans tezinden hareketle eklem ve güncellemeler yapılarak hazırlanmıştır.

** Doç. Dr.; Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, faryil@cu.edu.tr.

*** Arş. Gör.; Kafkas Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, onurer1827@gmail.com.

Ø. Giriş:

Dil toplumsal bir varlıktır. Bireyler arasında anlaşmayı sağlar. Dil ile birey çevresiyle etkileşime girer ve sosyalleşmeye başlar. Bunun yanında dil, insanları bir arada tutan bir araçtır. Dolayısıyla dilin millet olma bilincini de güçlendirdiği ve kültürel öğelerinde nesilden nesile aktarılmasında önemli bir vazifeye sahip olduğu söylenebilir.

Dil, kültürün, sözle yaşatılan manevi değerlerin taşıyıcısı olması yanında öğrenmenin kalbidir ve insan beyninin sınırsız bir becerisidir. Dil sayesinde birey çevreyle etkileşime girer ve bireyin dış dünyayla bütünleşmesine katkıda bulunur. Böylece dil ile genç kuşaklara kültür öğretimi veya gelecek kuşaklara kültür aktarımı sağlanır (Güneş, 2007; Cemiloğlu, 2004).

Dil, dört temel beceri olarak kabul edilen dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin işlevsel bütünlüğünden oluşmaktadır. Dolayısıyla dil becerilerini ayrı ayrı ele almak yerine bütüncül olarak geliştirmek esas olmalıdır (Demirel, 2003). Alanyazında bu durum için tümleşik dil becerileri kavramı kullanılmaktadır. Tümleşik dil becerileri dört temel dil becerisinin birlikte kullanılmasıyla ortaya çıkmaktadır (Demirel ve Şahinel 2006; Sever, 2004).

Özbay (2005a), dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini anlama ve anlatma becerileri olmak üzere iki ana başlıkta incelenmektedir. Anlamaya dayalı beceriler okuma ve dinleme, anlatmaya dayalı beceriler ise konuşma ve yazmadır. Sever (2004) bu bağlamda okuma ve dinleme becerilerine alıcı beceriler, konuşma ve yazmaya verici beceriler de denmektedir.

Özbay (2005b) ana dili dersinde öğrenciye anlama (dinleme-okuma), anlatma (konuşma-yazma) ve dil bilgisi alanlarıyla ilgili davranışların kazandırılması amaçlandığını belirtir. Bu etkinliklerin girişikliği nedeniyle, öğretmenin, yeri geldikçe bir etkinlikten ötekine ustaca geçiş yapması gerektiğini ifade eder. Melanlıoğlu (2008) ana dilinin, birbiri ile çok sıkı ilişkiler içerisinde olan dinleme, konuşma, okuma, yazma etkinliklerine dayalı olduğunu belirtir. Ona göre birey, çeşitli alanlara ilişkin bilgilerin çoğunu, okuma veya dinleme yolu ile edinir ve kendi bilgi, düşünce ve duygularını da başkalarına, çoğunlukla, konuşma veya yazma yolu ile iletir.

Demirel (1992) dil öğretiminin temelinde dört dil becerisi olarak kabul edilen dinleme, konuşma, okuma ve yazmanın geliştirilmesi görüşünün olduğunu vurgulamıştır. Ona göre eğitim programlarının düzenlenmesinde bu becerilere ilişkin hedef ve davranışların programda yer almasına dikkat edilmelidir.

Temel dil becerilerinden biri olan dinleme insanın, henüz anne karnında iken kazandığı ilk ve ölmeden önce kaybettiği son dil becerisidir (Maden, 2013). Dinleme dili etkili

kullanmada ve iletişimde önemli bir etkidir. Çünkü karşıdaki kişi zengin bir dil ve düşünce dünyasına sahip olsa bile kişinin söyledikleri, yani kaynağın aktarmak istedikleri alıcıya net bir şekilde ulaşmazsa bunların hepsi boşa gider. Bireyin karşıdaki kişiyi anlayabilmesi için dinleme becerisine ihtiyaç duymaktadır (Er, 2011). Güteryüz'e (2003: 30) göre "her dinleme, belli bir amaca dayalı ve bir iletiyi paylaşmak için yapılır. Dinleme sürecinde, her sözcüğün bir anlamı vardır. Sözcükler zinciri olarak yapılan dinleme, zihinsel bir etkinliktir. Kişinin dinlemedeki ustalığı, iletişimi sağlayan önemli bir etkidir".

Çiftçi'nin (2001: 166-177), belirttiğine göre "ABD'de tipik bir ilkökul ve ortaokul öğrencisi, okuldaki zamanının %50'sini dinleyerek geçirmektedir. Bu oran, üniversitede %90'lara ulaşmaktadır. Ülkemizin eğitim şartlarında sınıfların kalabalık oluşu dikkate alınırca, ilköğretim öğrencilerimizin okuldaki zamanlarının neredeyse tamamını dinleyerek geçirdiklerini söylemek çok abartılı sayılmamalıdır". Bu durum dinlemenin bireyin yaşamında önemli yerinin olduğunu göstermektedir. Bu becerinin önemini öğrenciler de farkındadır diyebiliriz. Çünkü Bağcı ve Temizkan'ın (2006) ilköğretim okulları 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin Türkçe öğretmenlerinden beklentilerini tespit etmeye yönelik çalışmasında, öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştirilmesinde, öğretmenlerinden yüksek seviyede bir beklentiye sahip oldukları belirlenmiştir. Dolayısıyla Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (TDÖP) bu beceriye hak ettiği değerin verilmesi gerekmektedir.

Öğrenmenin ve iletişimin vazgeçilmez unsuru olan dinleme becerisini geliştirmek için Türkçe Dersi Öğretim Programındaki dinleme / izleme alanında bu becerinin etkin bir şekilde yer alması gerekir. Bunun yanı sıra programın dinleme / izleme alanına yönelik uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ile programın geliştirilmesi de sağlanacaktır (Er, 2011). Bu yüzden dinleme becerisini geliştirmeye yönelik amaç ve kazanımların, amaca hizmet edip etmediğinin ortaya konulması ve ilköğretim sekizinci sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı dinleme / izleme alanına yönelik amaç ve kazanımları öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi incelemeye değerdir. Bu araştırmanın amacı, sekizinci sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı (TDÖP) Dinleme / İzleme alanına yönelik amaç ve kazanımları öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirmektir.

Yukarıda bahsedilen genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. TDÖP'de sekizinci sınıf için dinleme / izleme alanına yönelik olarak belirlenen amaç ve kazanımların öğrencilerin dil gelişimine katkısı hakkındaki öğretmen görüşleri nelerdir?

2. TDÖP’de sekizinci sınıf için dinleme / izleme alanına yönelik olarak belirlenen amaç ve kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygunluğu hakkındaki öğretmen görüşleri nelerdir?

3. TDÖP’de sekizinci sınıf için dinleme / izleme alanına yönelik olarak belirlenen amaç ve kazanımların öğrenci seviyesine uygunluğu hakkındaki öğretmen görüşleri nelerdir?

4. TDÖP’de sekizinci sınıf için dinleme / izleme alanına yönelik olarak belirlenen amaç ve kazanımların açık ve anlaşılabilirliği hakkındaki öğretmen görüşleri nelerdir?

5. TDÖP’de sekizinci sınıf için dinleme / izleme alanına yönelik olarak belirlenen amaçlardan öğrencilerin ulaşmakta zorlandığı amaçlar hakkındaki öğretmen görüşleri nelerdir?

1. Yöntem:

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları öğretmen görüşme formu, verilerin toplanması ve veri analiz yöntemi hakkında bilgi verilmiştir.

1.1. Araştırma Modeli:

Sekizinci sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı (TDÖP) Dinleme / İzleme alanına yönelik amaç ve kazanımları öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirmek amacıyla, nitel yönteme göre desenlenmiştir. “Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, olguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39).

Araştırmada Kars’ta ilköğretim okullarında görev yapan Türkçe öğretmenleri arasından seçilen bir grup sekizinci sınıf Türkçe öğretmeni ile görüşmeler yapılmıştır. Daha sonra Türkçe öğretmenlerinin ilköğretim sekizinci sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı dinleme / izleme alanına yönelik amaç ve kazanımlar hakkında ne düşündükleri ile ilgili ayrıntılı ve derinliğine bilgiler toplanmıştır.

1.2. Araştırmanın Evreni ve Çalışma Grubu:

Araştırmanın evrenini Kars ilindeki resmi ve özel ilköğretim okullarında 2010 - 2011 eğitim-öğretim yılında görev yapan 8. sınıf Türkçe öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırma kapsamında Kars Milli Eğitim Müdürlüğü’nden Kars ili ve ilçelerindeki Türkçe öğretmeni sayısı istenmiştir. Bu kapsamda araştırmanın yapıldığı süreçte Kars ili ve ilçelerindeki Türkçe öğretmeni sayısının 163 olduğu anlaşılmıştır.

Araştırma kapsamında nitel veri toplama tekniklerinden görüşme kullanılarak 15 sekizinci sınıf Türkçe öğretmeninden derinlemesine ve ayrıntılı veri toplanmıştır. Örneklem içinden görüşme yapılan öğretmenlerin seçiminde olasılık dışı (amaçlı) örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örneklemeinde araştırmacı yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer. Bu yöntem araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır. Bu örnekleme yöntemi yaygın olarak kullanılmakla birlikte sonuçları daha az genellenebilirdir. Ayrıca bu yöntemin maliyeti de diğer yöntemler göre daha azdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Öğretmenlerin seçiminde araştırmaya katılmaya istekli olma durumlarına da dikkat edilmiştir.

Tablo 1: Görüşme Yapılan Öğretmenlere Ait Kişisel Bilgiler

Kişisel Bilgiler	f
Cinsiyet	
Kadın	9
Erkek	6
Öğrenim Durumu	
Lisans	13
Yüksek lisans	2
Mesleki Kıdem	
2 yıl	2
5 yıl	3
7 yıl	2
8 yıl	1
10 yıl	2
11 yıl	1
12 yıl	3
Mezun Olunan Okul Türü	
Eğitim Fakültesi	12
Fen-Edebiyat Fakültesi	3
Mezun Olunan Bölüm	
Türkçe öğretmenliği	10
Türk Dili ve Edebiyatı	4
Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği	1
Sınıf Mevcudu	
21–30 öğrenci	9
31–40 öğrenci	6

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin dokuzu kadın, altısı erkektir. Öğretmenlerin 13’ü lisans mezunu, ikisi ise yüksek lisans mezunudur. Öğretmenler kıdem açısından incelendiğinde, öğretmenlerin ikisi iki yıllık, üçü beş yıllık, ikisi yedi yıllık, biri sekiz yıllık, ikisi 10 yıllık, biri 11 yıllık, üçü 12 yıllık kıdeme sahiptir. Öğretmenlerin 12’si Eğitim Fakültesinden, üçü Fen-Edebiyat Fakültesinden mezun olmuştur. Öğretmenlerin 10’u Türkçe öğretmenliği bölümünden, dördü Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden ve biri Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği bölümünden mezun olmuştur. Öğretmenlerin dokuzunun girdiği sınıf mevcudu 21 ile 30 öğrenci arasındayken, altısının 31 ile 40 arasındadır

1.3. Veri Toplama Araçları:

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacının amacına ve alt amaçlarına uygun olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış öğretmen görüşme formu kullanılmıştır.

1.3.1. Öğretmen Görüşme Formu:

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı yarı yapılandırılmış öğretmen görüşme formudur. Görüşme ile insanların zihinlerinde ve kalplerinde olanları ortaya çıkarabiliriz. Bu bakımdan görüşme en önemli veri toplama araçlarından biridir (Ekiz, 2009). Dolayısıyla görüşme ile daha ayrıntılı ve derinlemesine bilgiler elde edilebilir. “Görüşme, doğal bir iletişim ve bilgi toplama yolu olduğundan anlaşılmayan konularda açıklama, soru sorma ve tamamlama yapmaya olanak sağlamasının yanı sıra araştırma yapılan konuda daha çok ve ayrıntılı bilgilere ulaşılabilesine de zemin hazırlar” (Kaptan, 1991: 149).

Öğretmen görüşme formunun hazırlanması aşamasında ilgili alan yazını ve Er (2011) tarafından hazırlanan İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Dinleme / İzleme Alanının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi adlı yüksek lisans tezi dikkate alınmıştır. Bunların yanı sıra araştırmacının genel ve alt amaçları da göz önünde bulundurulmuştur. Görüşme formunun taslağı Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri ve İlköğretim bölümünde görev yapan öğretim elemanları ile Kafkas Üniversitesi Eğitim Bilimleri, Türkçe Eğitimi ve İlköğretim bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının görüşlerine sunulmuş; gelen öneri ve eleştiriler dikkate alınmıştır. Ardından kapsam ve dil geçerliğini de sağlayabilmek için üç Türkçe öğretmeni ile pilot görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde alınan cevaplar doğrultusunda soruların anlaşılabilirliği denetlenmiştir. Daha sonra öğretmen görüşme formuna son şekli verilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak için, ulaşılan kavramsal kategori altında yer verilen kodların söz konusu kavramsal kategorileri temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla iki araştırmacının kodları ve temaları karşılaştırılmıştır. İki araştırmacının görüşlerinin karşılaştırılması sonucu elde edilen *kodlayıcılar arası güvenilirlik* .80 (Güvenirlik=görüş birliği/görüş birliği+görüş ayrılığı) olarak hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994). İki araştırmacı arasında görüş ayrılıklarının olduğu kodlar üzerinde tartışılarak bahsi geçen kodlar uygun temalar altına yerleştirilmiştir.

Araştırmada anket uygulanan örneklem içerisinde seçilen 15 Türkçe öğretmenine yarı yapılandırılmış ve açık uçlu olan yedi soru sorulmuştur. Bu sorular, TDÖP'nin dinleme / izleme alanına ilişkin amaç ve kazanımları nasıl değerlendirdiklerine ilişkin öğretmen görüşlerini öğrenmek için hazırlanan sorulardır.

1.5. Verilerin Toplanması:

Araştırmada öncelikle öğretmenlerin okulları ziyaret edilmiş ve gönüllü öğretmenlerde görüşme için gün ve saat istenmiştir. Görüşmelerin yapıldığı zamanın öğretmenlerin boş saatlerine getirilmesine dikkat edilmiş ve görüşmeler öğretmenler odasında, kütüphanede, rehberlik odasında veya boş dersliklerde yapılmıştır. Görüşmelerde öğretmenlerin izni alındıktan sonra ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Öğretmenlere kimliklerinin gizli tutulacağı her görüşmede açıklanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin tümü ses kayıt cihazının kullanılmasına izin vermiştir.

1.6. Verilerin Analizi:

Nitel verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada görüşme yapılan öğretmenlerden alınan veriler öncelikle yazıya geçirilip okunmuş ve genel bir çerçeve içinde kodlama yapılmıştır. Kodlar bir araya getirilip düzenlenmiş ve aralarındaki ilişkilere göre ortak temalara ayrılmıştır. Yapılan kodlamalar ve ortaya çıkan temaların sunumunda ise tablolardan yararlanılmıştır.

Görüşme verileri raporlaştırılma aşamasında ilk olarak var olan durum tanımlanarak betimlenmiştir. Görüşme yapılan kişilerin bakış açılarını yansıtmak ve var olan durumu okuyucunun daha iyi anlamasını sağlamak için öğretmenlerin cümleleri doğrudan verilmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinden alıntı yapılırken öğretmenlere verilen numaralar (Örneğin Ö6) alıntılarının sonuna eklenmiştir.

2. Bulgular:

Bu bölümde araştırma bulguları, çalışmanın alt amaçlarıyla ilişkilendirilerek sunulmuştur.

2.1. TDÖP’de Sekizinci Sınıf için Dinleme / İzleme Alanına Yönelik Olarak Belirlenen Amaç ve Kazanımların Öğrencilerin Dil Gelişimine Katkısı Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular:

Tablo 2: Öğretmenlerin TDÖP Dinleme / İzleme Alanında Yer Alan Amaç ve Kazanımların Dil Gelişimine Olan Katkısı Hakkındaki Öğretmen Görüşleri

Dinleme / izleme Alanına Yönelik Amaç ve Kazanımların Dil Gelişimine Katkısı	f
Dil gelişimine katkısı olduğunu düşünenler	13
Dilin kurallarını öğreniyor	5
Öğrenciyi aktifleştiriyor	2
Dil gelişimine katkısı olmadığını düşünenler	2

Tablo 2’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin 13’ü dinleme / izleme alanına yönelik amaç ve kazanımların, öğrencinin dil gelişimine katkısı olduğunu

belirtmektedir. İki öğretmen ise, bu amaç ve kazanımların öğrencinin dil gelişimine katkısı olmadığını belirtmektedir. Dil gelişimine katkısı olduğunu düşünen beş öğretmen, amaç ve kazanımların dil kurallarının öğrenilmesinde yardımcı olduğunu, iki öğretmen öğrenciyi aktif hâle getirdiğini ifade etmiştir. Böyle düşünen öğretmenlerden bazılarının düşünceleri aşağıdaki şekildedir:

Çocuğun en çok bulunduğu ortamlardan biridir okul. Dinlemeye yönelik amaç ve kazanımlar da çocuğun dil gelişimini hızlandırır ve dilin kurallarını öğretir (Ö12).

Öğrenci dinlerken aynı zamanda Türkçeyi de öğreniyor. Arkadaşını konuşmasını dinlemesi oldukça önemli ama öğrenci genellikle dinlemeyi değil de konuşmayı tercih ediyor. Yoksa olumlu katkısı var (Ö3).

Dinleme / İzleme alanına yönelik amaç ve kazanımların öğrencinin dil gelişimine katkısı olmadığını düşünen bir öğretmen, düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Dil gelişimi bir süreçtir. Bu sürecin gerçekleşmesi için de daha etkili, nitelikli amaçlar ve bu amaçlar doğrultusunda belirlenmiş kazanımlara ihtiyaç vardır. Dolayısıyla ben pek fazla katkısı olduğunu düşünmüyorum (Ö10).

Dinleme / İzleme alanına yönelik olarak belirlenmiş amaçların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygunluğu hakkındaki öğretmen görüşleri Tablo 3’te sunulmuştur.

2.2. TDÖP’de Sekizinci Sınıf için Dinleme / İzleme Alanına Yönelik Olarak Belirlenen Amaç ve Kazanımların Toplumun Beklenti ve İhtiyaçlarına Uygunluğu Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular:

Tablo 3: Dinleme / İzleme Alanına Yönelik Amaçların Toplumun Beklenti ve İhtiyaçlarına Uygunluğu Hakkındaki Öğretmen Görüşleri

Dinleme / izleme Alanına Yönelik Amaçların Toplumun Beklenti ve İhtiyaçlarına Uygunluğu	f
Uygun Bulanlar	11
Amaçlar toplum hayatına yakın	4
Toplum hayatında kullanılabilir	2
Öğrenci seviyesine uygun	1
Sosyal yönde öğrenciyi geliştiriyor	1
İletişim kurmada faydalanılabilir	1
Uygun Bulmayanlar	4
Gereksiz amaçlar	1
Yeterince güncel değil	1
Çocuğun hayatına uzak	1
Ahlaklı, faziletli bireylerin yetişmesine yönelik değil	1

Tablo 3’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin 11’i amaç ve kazanımları, toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun bulmuştur. Dört öğretmen ise amaç ve kazanımları toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun bulmamıştır. Amaçları toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun bulan öğretmenlerin dördü, amaçların toplum hayatına yakın olmasını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin ikisi amaçların toplum hayatında kullanılabilir olmasını ifade etmişlerdir. Bir öğretmen ise, amaçların öğrenci seviyesine uygun olmasını ifade etmiş bir başka öğretmen çocuğun sosyal yönde gelişimine katkıda bulunduğunu ifade etmiştir. Bir başka öğretmen ise, öğrencinin iletişim kurmada kullanabilmesine değinmiştir. Amaçları toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun bulmayan öğretmenlerden biri, amaçların gereksiz olmasına değinmiştir. Bir başka öğretmen amaçların yeterince güncel olmamasını ifade etmiştir. Öğretmenlerden biri amaçların öğrencinin hayatına uzak olmasını dile getirmiş ve bir diğer öğretmen amaçların öğrencilerin ahlaklı ve faziletli yetiştirilmesi için yeterli olmamasına değinmiştir.

Uygun genelde. En son işlediğimiz metni hatırlıyorum ben sekizlerde. Bir batıl inançla ilgili bir metindi mesela. Hatta ben araştırma ödevi de vermişim öncesinde. Batıl inançlarla ilgili bir araştırma yapın, çevrenizde neler var diye. Öğrenciler birçok şey bulmuşlardı ve metinde batıl inançlar ilgili beş altı tane ayrı ayrı örnek teşkil edecek konular vardı ve öğrenciler pür dikkat dinlediler. Bu da demek ki toplumun içerisinde olan olaylardan seçiliyor (Ö1).

Öğrencinin açıkçası işine yaramayacak amaçlar karşımıza çıkabiliyor. Dil bilgisine özellikle fazlasıyla yer verilmiştir. Ancak dinlemeye derslerimde çok fazla yer verdiğimde söylenemez (Ö4).

Tablo 4’te Dinleme/İzleme alanına yönelik amaç ve kazanımların öğrenci seviyesine uygunluğu hakkındaki öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

2.3. TDÖP’de Sekizinci Sınıf için Dinleme / İzleme Alanına Yönelik Olarak Belirlenen Amaç ve Kazanımların Öğrenci Seviyesine Uygunluğu Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular:

Tablo 4: Dinleme / İzleme Alanına Yönelik Amaç ve Kazanımların Öğrenci Seviyesine Uygunluğu Hakkındaki Öğretmen Görüşleri

Dinleme / izleme Alanına Yönelik Amaç ve Kazanımların Öğrenci Seviyesine Uygunluğu	f
Uygun Bulmayanlar	10
Bölgesel farklılıkların dikkate alınmaması	5
Ahlaki değerlerin yetersizliği	2
Öğrenci seviyesinin üstünde	1
Süre yetersizliği	1

Seviye farklılığı	1
Materyal eksikliği	1
Sınıfların kalabalık olması	1
İzlemeye yer verilmemesi	1
Uygun Bulanlar	5
İlgi çekicilik	2
Anlaşılabilir	1
Yeterli sayıda dinleme metni	1
Gerçek hayata yakınlık	1

Tablo 4’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin 10’u amaç ve kazanımları, öğrenci seviyesine uygun bulmuştur. Beş öğretmen ise amaç ve kazanımları uygun bulmamıştır. Amaç ve kazanımları öğrenci seviyesine uygun bulmayan öğretmenlerden beşi, bölgesel farklılıkların dikkate alınmamasını belirtmiştir. İki öğretmen ahlaki değerlerin yetersizliğine değinmiş, bir öğretmen ise, öğrenci seviyesinin üzerinde olmasını ifade etmiştir. Bir öğretmen süre yetersizliğini dile getirmiştir. Bir başka öğretmen seviye farklılığı, bir diğer öğretmen materyal eksikliği üzerinde durmuştur. Öğretmenlerden biri sınıfların kalabalık olmasına değinmiştir. Başka bir öğretmen izlemeye yer verilmemesini yani derslerde görsel - işitsel materyal kullanılmamasını ifade etmiştir. Amaç ve kazanımları öğrenci seviyesine uygun bulan öğretmenlerden ikisi amaç ve kazanımların öğrencilerin ilgisini çekmesine değinmiştir. Öğretmenlerden biri amaç ve kazanımların anlaşılabilir olduğunu dile getirmiş, bir başka öğretmen yeterli sayıda dinleme metni olduğunu ifade etmiştir. Bir öğretmen öğrenci seviyesine uygun olmasını belirtmiş, bir diğer öğretmen gerçek hayata yakınlığı üzerinde durmuştur.

Uygun değil. Bana göre toplumda ahlaki değerler verilmesi gerekiyor. İnsanlık, dostluk gibi konulara yönelik olsaydı amaç ve kazanımlar daha iyi olurdu. Ahlaki değerleri yansıtmada yetersiz kalıyor (Ö13).

Öğrenci seviyesine uygun olmadığını düşünüyorum çünkü Kars için uygun değil. Programdaki her şey güzel, etkinlikler güzel ama bizim öğrenciler için uygun değil. Bölge farklılıkları dikkate alınmamış programda (Ö9).

Tablo 5’te Dinleme / İzleme alanına yönelik amaç ve kazanımların açık ve anlaşılabilirliği hakkındaki öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

2.4. TDÖP’de Sekizinci Sınıf için Dinleme / İzleme Alanına Yönelik Olarak Belirlenen Amaç ve Kazanımların Açık ve Anlaşılabilirliği Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular:

Tablo 5: Dinleme / İzleme Alanına Yönelik Amaç ve Kazanımların Açık ve Anlaşılabilirliği Hakkındaki Öğretmen Görüşleri

Dinleme / izleme Alanına Yönelik Amaç ve Kazanımların Açık ve Anlaşılabilirliği	f
Açık ve Anlaşılabilir Bulanlar	8
Dil olarak uygun	2
Öğrenci seviyesine uygun metinler	1
Öğrenme-öğretme açısından uygun	1
Kazanımlar anlaşılabilir	1
Açık ve Anlaşılabilir Bulmayanlar	7
Seviyenin üstünde olması	2
Uygulama kısmı yetersiz	1
İlgi çekici değil	1
Hayata geçirme konusunda uygun değil	1
Çevresel şartlara uygun değil	1
Kazandırılacak davranışlar net değil	1

Tablo 5’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin sekizi amaç ve kazanımları, açık ve anlaşılır bulmuştur. Yedi öğretmen ise amaç ve kazanımları açık ve anlaşılır bulmamıştır. Amaç ve kazanımları açık ve anlaşılır bulan öğretmenlerden ikisi, amaç ve kazanımların dil olarak uygun olmasına değinmiştir. Öğretmenlerden biri öğrenci seviyesine uygun metinlere vurgu yapmıştır. Bir öğretmen öğrenme açısından uygun olmasına değinmiştir. Bir başka öğretmen kazanımların anlaşılabilir olmasını ifade etmiştir. Amaç ve kazanımları açık ve anlaşılır bulmayan öğretmenlerden ikisi, amaç ve kazanımların seviyenin üstünde olmasına değinmiştir. Bir öğretmen uygulama kısmının yetersiz olması üzerinde durmuştur. Bir başka öğretmen amaç ve kazanımların ilgi çekici olmamasını dile getirmiştir. Bir diğer öğretmen amaç ve kazanımların hayata geçirme konusunda uygun olmamasına vurgu yapmıştır. Öğretmenlerden biri çevresel şartlara uygun olmaması üzerinde durmuştur. Başka bir öğretmen kazandırılacak davranışlar net olmamasına değinmiştir.

Tabii düzgün bir Türkçe ile ifade edilmiş. Dil olarak uygun olduğunu düşünüyorum (Ö2).

Amaç ve kazanımlar açık ve anlaşılır, öğrenci seviyesine uygun metinler dolayısıyla rahat rahat takip edebiliyorlar birbirlerini rahatsız etmeden (Ö5).

Yok, amaçların uygulanması kısmı açık ve anlaşılır değil. Bizler amaçları uygulamakta sıkıntı çekiyoruz (Ö7).

Dinleme / izleme alanına yönelik olarak belirlenmiş amaçların ulaşılabilirliği hakkındaki öğretmen görüşleri Tablo 6’da sunulmuştur.

2.5. TDÖP’de Sekizinci Sınıf için Dinleme / İzleme Alanına Yönelik Olarak Belirlenen Amaçlardan Öğrencilerin Ulaşmakta Zorlandığı Amaçlar Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular:

Tablo 6: Dinleme / İzleme Alanında Öğrencilerin Ulaşmakta Zorlandığı Amaçlar Hakkındaki Öğretmen Görüşleri

Dinleme / izleme Alanında Öğrencilerin Ulaşmakta Zorlandığı Amaçlar	f
Dinlenen / izlenen anlama ve çözümleme	7
Kitap okuma alışkanlıkları zayıf	4
Öğrenci sabırlı olamıyor	1
Öğrenci mukayese yapamıyor	1
Etkinliklerin öğrencinin hayatına uzak olması	1
Etkili Dinleme / izleme alışkanlığı kazanma	4
Süre yetersiz	2
Dinlediklerini / izlediklerini değerlendirme	3
Öğrenci kendini ifade edemiyor	1
Öğrenci kendine güvenmiyor	1
Ne işine yarayacağını bilmiyor	1
Öğrenci ana düşünceyi bulamıyor	1
Birikim eksikliği	1
Söz varlığını zenginleştirme	1

Tablo 6’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin yedisi ulaşmakta “dinlenen / izlenen anlama ve çözümleme” amacına ulaşmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Dört öğretmen “konuşmacının ikna ve inandırıcılık için kullandığı fikirleri sorgular” amacına ulaşmakta zorlandıklarını değinmiş, bir başka dört öğretmen “etkili dinleme / izleme alışkanlığı kazanma” amacına ulaşmakta güçlük çektiklerini dile getirmişlerdir. Üç öğretmen “dinlediklerini / izlediklerini değerlendirme” ve iki öğretmen “duygu, düşünce, hayal ve olaylar arasındaki geçiş ve bağlantıları fark eder” amaçlarına ulaşmakta zorluk çektiklerini ifade etmişlerdir. İki öğretmen “kendi düşünceleriyle dinledikleri / izledikleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koyar” ve bir öğretmen “söz varlığını zenginleştirme” amaçlarına ulaşmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerden dördü, “dinlenen / izlenen anlama ve çözümleme” amacına öğrencinin ulaşmakta zorluk çekmesini kitap okuma alışkanlığının zayıf olmasına bağlamıştır. Bir öğretmen öğrencinin sabırlı olmamasını vurgulamış, bir başka öğretmen öğrencinin mukayese yapamamasını belirtmiş ve bir diğer öğretmen etkinliklerin öğrencinin hayatına uzak olmasını ifade etmiştir. Öğretmenlerden ikisi, “etkili dinleme / izleme alışkanlığı kazanma” amacına öğrencinin ulaşmakta zorluk çekmesini, sürenin yetersizliğine bağlamıştır. Öğrencilerin dinlediklerini / izlediklerini değerlendirme amacına ulaşmakta zorlandıklarını belirten öğretmenlerden biri öğrencinin kendini ifade edememesine, bir başka öğretmen öğrencinin kendine güvenmemesine, bir diğer öğretmen öğrencinin amaçların ne işlerine yarayacağına

bilmemesine bağlamıştır. Öğretmenlerden biri öğrencinin ana düşünceyi bulamamasının bu duruma neden olabileceğini belirtmiştir. Bir diğer öğretmen öğrencinin birikim eksikliğine bağlamıştır. Öğretmenlere TDÖP dinleme / izleme alanına eklemeyi ve TDÖP dinleme / izleme alanından çıkarılmasını önerdikleri bir amaç olup olmadığı sorulduğunda öğretmenler amaçlara herhangi bir amacın eklenmesini ve amaçlardan çıkarılmasını önermemişlerdir.

Dinleneni / izleneni anlama ve çözümleme amacıyla zorlanıyorlar. Sayısal veriler olsa veya olmasa fark etmez çünkü çocukların dinlediklerini yorumlamaları çok zor. Bunun nedeni de galiba daha az kitap okuma ve daha çok televizyon izlemeden kaynaklanıyor (Ö9).

Dinleneni / izleneni anlama ve çözümlemede zorlanıyorlar. Çünkü kitap okuma oldukça az olduğu için bu bağlantıları fark etmekte zorlanıyorlar. Birazda çok somut düşündükleri için bu farkı yakalayamıyorlar. Yorum yapabilme yeteneği çok fazla gelişmiş değil çünkü teknoloji, televizyon, bilgisayar belli bir seviyede bırakıyor onları... (Ö5).

3. Sonuç ve Tartışma:

Görüşme yapılan öğretmenler (f: 13) amaç ve kazanımların dil gelişimine katkıda bulunduğunu ifade etmiştir. Böyle düşünen öğretmenler amaç ve kazanımların dilin kurallarının öğrenilmesinde öğrenciye yardımcı olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında öğretmenler amaç ve kazanımlarının öğrenciyi aktif hâle getirme konusunda da etkili olduğunu dile getirmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenler özellikle dinleme / izleme alanına yönelik amaç ve kazanımların öğrenciye dilin kurallarını öğrettiği ve öğrenciyi aktifleştirdiği üzerinde durmuşlardır. Dil gelişiminde dilin kurallarını öğrenmeyi vurgulamışlardır. Dilin kurallarını öğrenmede dinlemenin önemini Reheis & Oppitz - Plörer (2010: 18), “bir veya birçok dili düzenli olarak dinlemek ve konuşmak, çocuğun o dilin kurallarını öğrenmesinde yardımcı olur. Çocuk bu şekilde kelimeler öğrenir, o dillerin dil bilgisini (gramerini) çözer ve öğrenir, başkaları ile düzgün bir şekilde iletişim kurup konuşmayı öğrenir. Her dilin çok “gıdaya” ihtiyacı vardır ve mümkün olduğunca kendisi çok konuşmalı ve duymalıdır” şeklinde belirtmiştir.

Öğrencinin dili kullanma konusunda aktif olması aynı zamanda dil gelişimini de olumlu yönde etkiler. Perry (2006) dil muhteşem karmaşıklığıyla çocuklarımıza verebileceğimiz en büyük hediyedir. Ancak dil pasif bir şekilde öğrenilemez. Dil edinimi tekrarlanan, aktif ve karmaşık bir öğrenme ürünüdür.

Görüşmeye katılan öğretmenlerin çoğunluğu (f: 11) amaçları toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun bulunduğunu ifade etmiştir. Böyle düşünen öğretmenlerin çoğunluğu, amaçların toplum hayatına yakın ve toplum hayatında kullanılabilir olduğunu dile getirmişlerdir. Bazı öğretmenlerin ise, amaçların öğrenci seviyesine uygun olduğunu, öğrenciyi sosyal yönde geliştirdiğini, bireyin toplumdaki ihtiyaçlarını karşıladığını ve iletişim kurmada faydalanılabileceğini belirtmiştir. Amaçların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olmadığını belirten öğretmenler, amaçları gereksiz bulmuşlar ve amaçların güncel olmadığını dile getirmişlerdir. Bazı öğretmenler ise amaçların çocuğun hayatına uzak olduğunu ve amaçların ahlaki, faziletli bireylerin yetişmesi için yeterli olmadığını ifade etmiştir.

Amaçların bireyin toplum hayatına katkı yapması ile birey sosyal bir varlık olma bilincini de kazanacaktır (Karadüz, 2010). Barr, Dittmar, Roberts ve Sheraden (2002), yaptıkları araştırmada, elde olan veriler sonucunda dinleme becerisi düşük olan öğrencilerin akademik olarak da yetersiz oldukları düşünülmüştür. Araştırmada öğrencilere 16 haftalık dinleme becerilerini geliştirici bir program uygulanmıştır. Bu uygulamada kendilerini gözlemleme eğitimi ve dinleme becerilerini geliştirme eğitimi almışlardır. Uygulama sonucunda öğrencilerin akademik ve sosyal hayatlarında bir başarı yakaladıkları görülmüştür. Dolayısıyla dinlemeye yönelik verilen eğitimler, öğrencinin sadece akademik başarısını yükseltmekle kalmayıp öğrenciye sosyal hayatta da başarı sağlamaktadır. Çiftçi (2001), dinlemenin konuşma gibi, hem bireyin sosyalleşme sürecine, kendisine doğru bir sosyal çevre oluşturmaya hem de konuşmasının içerdiği mesajları dinleyenlere daha etkili bir biçimde aktarmasına yardımcı olduğunu belirtir.

Görüşmeye katılan öğretmenler (f: 10) amaç ve kazanımları öğrenci seviyesine uygun bulmamıştır. Öğretmenlerin çoğunluğu bölgesel farklılıkların dikkate alınmaması nedeniyle amaç ve kazanımları öğrenci seviyesine uygun bulmadığını ifade etmiştir. Öğretmenler amaç ve kazanımların Kars için uygun olmadığını belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler ise amaç ve kazanımların öğrenci seviyesinin üstünde olması, süre yetersizliğinin sorun teşkil etmesi, öğrenciler arasındaki seviye farklılığı, materyal eksikliği, izlemeye yer verilmemesi, sınıfların kalabalık olması nedeniyle öğrenci seviyesine uygun olmadığını dile getirmişlerdir. Amaç ve kazanımları öğrenci seviyesine uygun bulan öğretmenler, amaç ve kazanımların ilgi çekici, anlaşılabilir, öğrencinin ön yaşantısına uygun ve gerçek hayata yakın olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca amaç ve kazanımların yeterli sayıda dinleme metni ile de desteklendiği öğretmenler tarafından dile getirilmiştir.

Görüşmeye katılan öğretmenler (f: 8) amaç ve kazanımları açık ve anlaşılır bulmuştur. Açık ve anlaşılır bulan öğretmenler, amaç ve kazanımların dil olarak uygun olduğunu, öğrenci

seviyesine uygun metinlerin bulunduğunu, öğrenme-öğretme açısından uygun olduğunu ve kazanımların anlaşılabilir olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak Sever (2005) özellikle açıklamalar kısmında dilsel özensizlik ve savrukluktan bahseder. Ülkemizde Türkçe öğretiminde kullanılan metinler ise, genel olarak bilgi vericidir. Bu bakımdan Sever (2005) metinleri yeterli bulmamıştır. Coşkun (2005) ise, daha önceki programlara göre, bu programın daha açık ve anlaşılır olduğunu ifade etmiştir.

Amaç ve kazanımları açık ve anlaşılır bulmayan öğretmenler ise amaç ve kazanımların öğrenci seviyesinin üstünde olmasını, uygulama kısmı yetersizliğini, ilgi çekici olmamasını, hayata geçirme konusunda uygun olmamasını, çevresel şartlara uygun olmamasını ve kazandırılacak davranışların net olmamasını bu duruma neden olarak göstermişlerdir. Amaç ve kazanımların öğrenci seviyesinin üstünde olması öğrencinin sınıfta dinleme / izleme alanına yönelik yapılan tüm çalışmalara ilgisinin zayıflamasına yol açacaktır. Öğretmenler de amaç ve kazanımların öğrencilerin ilgilerini çekme konusunda zayıf olduğunu belirtmiştir. Amaç ve kazanımların Kars'ın dokusuna uygun olmadan hazırlanması da ilgi çekiciliği zayıflatan nedenlerdendir. Öğretmenler programda uygulama kısmının zayıf olmasından dolayı sınıfta yeterince uygulama yapamadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin sınıfta yeterince uygulama yapamamaları öğrencilerin becerilerinin gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir. Alyılmaz (2010) temel dil becerilerindeki kazanım ifadelerinin ve kazanımlara ait açıklamalarda yer alan örneklerin yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Görüşmeye katılan öğretmenler (f: 9) dinleme / izleme alanına yönelik amaçları ulaşılabilir bulmuştur. Öğretmenler amaçların ulaşılabilir olmasının nedenini ailenin etkisine, öğrenci seviyesine uygunluğa, öğretmen yeterliğine ve öğrencinin ilgi ve yeteneğine hitap etmesine bağlamışlardır. Ulaşılabilir bulmayan öğretmenler ise, öğrenci seviyesini yeterli bulmamışlardır. Bazı öğretmenler de sınıfların kalabalık oluşunu, öğrencinin yorumlayamamasını, sınıfların altyapısının yetersiz olmasını ve amaç ve kazanımların öğrencinin hayatına uzaklığını bu duruma gerekçe olarak göstermiştir.

Öğretmenlerin çoğu (f: 7), öğrencilerin dinlenenini/izlenenini anlama ve çözümleme amacına ulaşmakta zorluk çektiklerini belirtmektedir. Bu öğretmenler, öğrencilerin amaca ulaşmakta zorluk çekmelerinin nedeninin kitap okuma alışkanlıklarının zayıf olmasından, sürekli dönüt istemelerinden, mukayese yapamamalarından, etkinliklerin onların hayatından uzak olmasından ve sabırlı olmamalarından kaynaklanabileceğini ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler de etkili Dinleme / izleme alışkanlığı kazanma, dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme ve söz varlığını zenginleştirme amaçlarında öğrencilerin zorlandıklarını belirtmiştir.

Öğretmenler, öğrencilerin yeterince okuma yapmadıklarından dolayı yani okuma becerinin zayıf olması sebebiyle dinleme becerisine yönelik amaçları gerçekleştirmekte zorluk çektiklerini belirtmişlerdir. Hedrick ve Cunnigam (2002), yaptıkları araştırmada kitap okuma alışkanlığının dinlediğini anlama becerisini etkileyebileceği sonucuna ulaşmışlardır. Bunun yanında etkinliklerin öğrenci hayatından uzak olmasının da dinleme becerisine yönelik amaçların gerçekleştirilmesine engel olmaktadır. Er (2011) yaptığı araştırmada öğretmenlerin etkinlikleri yetersiz bulduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu yetersizliğin temel nedenlerini ise öğretmenlerin etkinlikleri uygulama konusunda yetersizlikleri ve etkinliklerin sayısını azlığı oluşturmaktadır.

Araştırmada görüşme yapılan öğretmenlerin tamamı amaçları yeterli bulduklarını, amaçlara eklenmesini veya amaçlardan çıkarılmasını önerdikleri amaç ya da amaçların olmadığını belirtmişlerdir.

Amaç ve kazanımlar öğretmenlere, öğrencilerine nasıl yol gösterecekleri konusunda yol gösteren fenerlerdir. Dolayısıyla amaç ve kazanımların etkili bir şekilde ortaya konması çok önemlidir. Amaç ve kazanımlar etkili bir şekilde düzenlendikten sonra dinleme / izleme alanına yönelik öğretmen ve öğrencilerin neleri yaptıklarına ve neleri yapmadıklarına dikkat edilmelidir. Er (2011) Kars merkezi ve ilçelerinde yaptığı araştırmada öğretmenlerin dinleme / izleme alanında kılavuz kitapta yer alan dinleme metinleri yerine okuma metinlerini kullandıklarını saptamıştır. Field (1998) dinleme metinlerinden kaynaklanan sorunların öğrencinin dinleme becerisinin yanlış gelişimine neden olacağını belirtmiştir. Bunun yanında öğretmenler, dinleme / izleme alanında yeterince araç - gereç kullanmadıklarını belirtmiş ve öğretmenlerin bu duruma sebep olarak okulların fiziki şartlarını yetersizliğini öne sürdüklerini ifade etmiştir. Doğan (2010) yaptığı araştırmada “öğretmenlerin çalıştıkları kurum açısından 2005 yılı ilköğretim programına bakış açılarında anlamlı bir farklılık tespit etmiştir. Özel ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin puanlarının devlet ilkokullarında görev yapan öğretmenlerin puanlarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır” (s. 2032). Dolayısıyla programın daha etkili bir biçimde uygulanabilmesi için fiziki şartların iyileştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Öğretmenlerin yeterli araç - gereç kullanmamaları (hoparlör gibi) dinleme metinlerini kendilerinin okumalarına neden olacaktır. Bu durumda öğretmenin ses tonu, vurgu ve tonlamaya ne kadar dikkat ettiği de devreye girecektir. Öğrencilerin dinleme / izleme alanına yönelik ilgilerinin azlığı öğretmenin sesini etkili bir biçimde kullanmamasından kaynaklanabilir. Öğretmenlerin bu alana yönelik uygulamaları, öğrencilerin dinleme becerilerini doğrudan etkilemektedir. Yapılan yanlış uygulamalar, eksik araç - gereç kullanımı gibi konular

öğrencilerin dinleme becerilerinin gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Öğretmenlerin dinleme / izleme alanına yönelik amaç ve kazanımlardan ne anladığı, amaç ve kazanımları nasıl hayata geçirdiği öğrencinin dinlemeye yönelik ilgisini ve tutumunu olumlu ya da olumsuz yönde belirleyebilir. Araştırmada öğretmen görüşleri doğrultusunda öğrencilerin dinleme / izleme alanında genel olarak nasıl görüldükleri de ortaya konmuştur. Öğrencilerde yer alan birikim eksikliği, okuma becerilerinin zayıf olması, mukayese yeteneklerini zayıf olması gibi konular dinleme becerisinin gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Türkçe Dersi Öğretim Programında dinleme becerisi kendine genel anlamda yer bulmuştur. İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda temel dil becerilerinin ve dil bilgisinin dağılımı incelendiğinde okumaya % 30, konuşmaya ve yazmaya % 20, dil bilgisine % 15 oranında yer ayrılmıştır. Dinleme becerisine ise, % 15 oranında yer verilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005) “Programda her bir beceriye ne ölçüde yer verildiği de belirtilmekte; dinleme becerisine %15’lik bir pay ayrıldığı gözlenmektedir. % 15’lik pay, diğer becerilerle kıyaslandığında yeterli bir oran gibi görülmesi de uygulanan gerek birinci gerekse ikinci kademe programları düşünüldüğünde dinleme becerisinin eğitime yönelik önemli bir adım olarak değerlendirilebilir” (Özbay ve Melanlıoğlu, 2012: 93). Ancak programda her dil becerisine ayrı ayrı yer verilmiştir. Dinleme, hem okumanın, hem yazmanın hem de konuşmanın içerisinde vardır. Dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri birbirlerini doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Demirel’e göre (2003) dil, dört temel beceri olarak kabul edilen dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin işlevsel bütünlüğünden oluşmaktadır. Dolayısıyla dil becerilerini ayrı ayrı ele almanın yerine bütüncül olarak geliştirmek esas olmalıdır.

4. Öneriler:

- Öğretmenler, amaç ve kazanımlar belirlenirken bölgesel farklılıkların göz önünde bulundurulmadığını düşündüklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla dinleme / izleme alanına yönelik amaçlar bölgesel farklılıklar daha etkili bir şekilde göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenmelidir.
- Dinleme metinleri Kars'a ve bölgeye mal olmuş Âşık Şenlik, Âşık Murat Çobanoğlu gibi sanatçıların eserleri arasından seçilebilir. Böylece Kars'taki âşıklık geleneği de göz ardı edilmemiş olur.
- Öğretmenlerin çoğunluğu öğrencilerin dinlenen/izlenen anlama ve çözümleme, etkili dinleme / izleme alışkanlığı kazanma ve dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme amacına

ulaşmakta zorlandıklarını belirtmiştir. Programda bu amaçların daha ulaşılabilir duruma getirilmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

- Araştırmada öğretmenlerin dinleme / izleme alanına yönelik amaç ve kazanımları anlamakta ve amaç ve kazanımlara ulaşmakta güçlük çektikleri görülmüştür. Öğretmenlere dinleme / izleme alanına yönelik genel bir hizmetiçi eğitim verilebilir.

- Bu araştırma, TDÖP’de yer alan dört temel dil becerisinden biri olan dinlemeye yönelik yapılmıştır. Bundan sonraki araştırmalar, TDÖP’de yer alan diğer becerilerin (okuma, konuşma ve yazma) ve dil bilgisi alanının incelenmesine yönelik yapılabilir.

- Bu araştırmada, TDÖP’nin dinleme / izleme alanı amaç ve kazanımlar, temalar, etkinlikler, yöntem-teknikler, araç-gereçler ile ölçme-değerlendirme unsurları açısından öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Yapılacak diğer çalışmalarda idareci, öğrenci ve veli görüşleri alınabilir.

- Bu araştırma, TDÖP’de yer alan sekizinci sınıf dinleme / izleme alanının incelenmesine yöneliktir. Yapılacak olan çalışmalar diğer sınıf düzeylerine yönelik olabilir.

Kaynaklar

- ALYILMAZ, C. (2010). Türkçe Öğretiminin Sorunları. *Turkish Studies*, 5(3), 728-749.
- BAĞCI, H. ve TEMİZKAN, M. (2006). İlköğretim ikinci Kademe Öğrencilerinin Türkçe Öğretmenlerinden Beklentileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 477-498.
- BARR, L., DİTTMAR, M., ROBERTS, E. & SHERADEN, M. (2002). Enhancing Student Achievement Through the Improvement of Listening Skills. ERIC_NO:ED465999.
- CEMİLOĞLU, M. (2004). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul: Aktüel Yayıncılık.
- COŞKUN, E. (2005). İlköğretim Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmen ve Öğrencilerinin Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programıyla İlgili Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5(2), 423-462.
- ÇİFTÇİ, M. (2001). Dinleme Eğitimi ve Dinlemeyi Etkileyen Faktörler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, 2(2), 166-177.
- DEMİREL, Ö. (1992). İlkokullarda Türkçe Öğretimi ve Sorunları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 31-38.
- DEMİREL, Ö ve ŞAHİNEL, M. (2006). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri için Türkçe Öğretimi* (7. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.

- DEMİREL, Ö. (2003). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri için Türkçe Öğretimi* (5. Baskı). Ankara: Pegema Yayıncılık.
- DOĞAN, S. (2010). Öğretmenlerin 2005 Yılı İlköğretim Programına Yönelik Tutumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(4), 2035 - 2050.
- EKİZ, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- ER, O. (2011). *İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Dinleme/İzleme Alanının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- FIELD, J. (1998). Skills and Strategies: Towards A New Methodology for Listening. *ELT Journal*, 52(2), 110-118.
- GÜLERYÜZ, H. (2003). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı* (3. Baskı). Ankara: Pegema Yayıncılık.
- GÜNEŞ, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- HEDRICK, B. W. & CUNNINGHAM, J. W. (2002). Investigating the Effect of Wide Reading on Listening Comprehension of Written Language. *Reading Psychology*, 23, 107-126.
- KAPTAN, S. (1991). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikler*. Ankara: Tekişik Matbaası.
- KARADÜZ, A. (2010). Türkçe ve Sınıf öğretmeni Adaylarının Dinleme Stratejilerinin Değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(2), 39-55.
- MADEN, S. (2013). Niçin Dinlemiyoruz? Dinleyememe probleminin sosyokültürel analizi. *TEKE Dergisi*, 5(2), 49-83.
- MELANLIOĞLU, D. (2008). Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyoekonomik Özelliklerinin Türkçe Başarısı Üzerinde Etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 33(150), 64-73.
- MEB (2005). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. Sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. (Taslak basım). Ankara: MEB Yayınevi.
- MILES, M., B. & HUBERMAN, M., A. (1994). *Qualitative Data Analysis*. London: Sage Publication.
- ÖZBAY, M. (2005a). *Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- ÖZBAY, M. (2005b). *Ana Dili Eğitiminde Konuşma Becerisini Geliştirme Teknikleri*, http://journal.qu.edu.az/article_pdf/1037_486.pdf adresinden 8 Kasım 2012 tarihinde edinilmiştir.

- ÖZBAY, M. ve MELANLIOĞLU, D. (2012). Türkçe Öğretim Programlarının Dinleme Becerisi Bakımından Değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 7(1), 87-97.
- PERRY, B. D. (2006). *How Young Children Learn Language*, <http://www2.scholastic.com/browse/article.jsp?id=3463> adresinden 31 Mart 2011 tarihinde edinilmiştir.
- REHEIS, G. & OPPITZ-PLÖRER, C. (2010). *Benimle Konuş ve Beni Dinle!.*, www.jungesinnsbruck.at/pix_db/.../Elternbroschuere%20uerkisch.pdf adresinden 25 Mayıs 2012 tarihinde edinilmiştir.
- SEVER, S. (2004). *Türkçe Öğretiminde Tam Öğrenme* (4. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- SEVER, S. (2005, Kasım). *2004 Öğretim Programında Türkçe Öğretim Anlayışı*. Eğitimde Yansımalar VIII: Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumunda sunulan bildiri. Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kayseri.
- YILDIRIM, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.